SPECIAL PROCEDURES
UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS COUNCIL

د افغانستان د مطبوعاتو د آزادۍ پر وړاندې د روانو محدودیتونو په منځ کې د خبریالانو د سملاسي خوندیتوب غوښتنه

د افغانستان د بشري حقونو د وضعیت ځانګړي راپور ورکوونکی: ریچارډ بینټ

کال د اپریل ۳۰مه ۲۰۲۶

جنیوا

د نړیوالي مطبوعاتي آزادۍ د ورځې په درشل کې، زه له افغانستان د دفکتو چارواکو غواړم چې ټول بندیان شوي خبریالان ژر تر ژره او له کوم شرط پرته خوشې کړي او ډاډ ترلاسه کړي چې د رسنیو کارکوونکي کولای شي د څرګندونې د آزادۍ له خپل حق څخه کار واخلي او له غچ اخیستنې، ځورونې یا نیولو وېرې پرته خپل کار ترسره کړي.

له هغه وخته چې طالبان بېرته واک ته ورسېدل، په ټول افغانستان کې د مطبوعاتو آزادي په اندېښنناکه بڼه راښکته شوې ده. خپلواک راپور ورکول اوس سخت محدود شوي، او خبریالان او د رسنیو کارکوونکي په یوه مخ پر زیاتیدونکي ترونې او دښمنانه چاپېریال کې کار کوي، چېرته چې دوی د واقعي چارواکو له خوا د وضع شویو کنټرولونو پراخ لړۍ سره مخ دي. پدې کې سانسور، د نفوذ کونکې څارنې، او "قانوني" محدودیتونه شامل دي - په ځانګړې توګه هغه چې د امر بالمعروف او نهی عن المنکر له به اصطلاح قانون څخه سرچینه اخلي. د وېرې فضا پراخ خودسانسوري رامنځته کړې چې یوازې خبریالان نه، بلکې سرچینې هم پکې رانغاړي. راپوروونه ورکوي چې هغه افغانان چې له رسنیو سره خبرې کوي، له ګواښونو، څارنې او حتی نیولو سره مخ شوي، چې دا د معلوماتو جریان نور هم زیانمنوي.

حتی معمولي راپور ورکول جدي خطرونه لري. دا خطرونه هغه وخت زیاتیږي کله چې خپرونې د طالبانو پر ضد نیوکه کوونکې وګڼل شي، یا نور حساس مسایل پټوي، په ځانګړې توګه د ښځو او نجونو د حقونو په اړه. ګواښونه او ډارول عادي خبره شوې، او هغه تورونه چې د بهرنیو رسنیو سره همکاري کوي، ځانګړې قهر راپاروي. په ۲۰۲۵ کال کې د افغانستان د خبریالانو مرکز د خبریالانو د نیولو لږ تر لږه ۳۴ پېښې ثبت کړې دي. د ښځینه خبریالانو لپاره وضعیت لا ډېر ننګونکی دی، ځکه چې دوی باید د ښځو د تګ راتګ د آزادۍ پر وړاندې د توکمیزو خنډونو او د اجباري جامو د کوډونو له امله پرمخ ولاړ شي. اندېښنې هم څرګندې شوې چې ښځینه خبریالان د خپلو کارګمارونکو له خوا له نارینه وو سره په مساوي توګه نه دي چلند کېږي.

دا تحولات د افغانستان د مدني فضا د تنګیدو او د څرګندونې له ازادۍ سره د مخ پر زیاتیدونکي سخت درېځ پراخه شرایطو کې رامنځته کیږي. د بشري حقونو مدافعین، د مدني ټولنې فعالان، او هغه څوک چې د طالبانو د پالیسیو ننګونه کوي، له زیاتو خطرونو سره مخ دي. کتابونه او نورې چاپي خپرونې سانسوریږي، او بېلابېلو معلوماتي سرچینو ته لاسرسی په زیاتیدونکي توګه محدودیږي. خبریالان د خپلو ټولنیزو رسنیو د پوستونو له امله هم سزا ورکول کیږي. د طالبانو به اصطلاح د محاکمو جزایي قواعد هغه احکام لري چې د عامه او مذهبي شخصیتونو نیوکه په مبهم، سلیقوي او ایډیالوژیکي تعریف شویو اصطلاحاتو سره جرم ګڼي. د وړاندوینې وړ ده چې دا به د بحثونو د نورو یخنی، خودسانسورۍ او یوازې خبریالانو نه، بلکې فعالانو، اکادمیکانو او ګڼل شویو مخالفینو ډارولو لامل شي.

د دې ننګونو سربیره، افغان خبریالان د بشري حقونو د سرغړونو په څرګندولو او د خلکو د معلوماتو ته د لاسرسي د حق په تضمین کې، په خورا ستونزمنو شرایطو کې، حیاتي رول لوبوي. زه د افغانستان دننه او هغو خبریالانو استقامت درک کوم چې د هایبرډ ماډلونو او له جلاوطنۍ څخه کار کوي، او دوامداره راپور ورکوي.

په ورته وخت کې، رسنۍ د نړیوال مالي او تخنیکي ملاتړ د کمښت له امله سختې اغیزمنې شوې. په داسې حال کې چې خپلواک راپور ورکول تر ټولو زیاته اړتیا ده، دا کمښت د خبریالانو وړتیا په شدید ډول محدودوي چې په خوندي ډول کار وکړي، معلوماتو ته لاسرسی ومومي، او دوامداره او پریمانه راپور ورکړي، په ځانګړې توګه د بشري حقونو د سرغړونو او تیریو په اړه.

د نړیوالې مطبوعاتي آزادۍ په دې ورځ، نړیواله ټولنه باید له افغان خبریالانو سره یووالی وکړي. د خپلواکو رسنیو سازمانونو لپاره زیات تمویل او تخنیکي ملاتړ، او همدارنګه په افغانستان کې او جلاوطنۍ کې د مطبوعاتي آزادۍ غږ پورته کول، او د خطر سره مخ کسانو لپاره د خوندیتوب میکانیزمونو تضمین کول خورا مهم دي.

خپلواکه او آزاده مطبوعات نه یوازې د بشري حقونو بنسټ دی، بلکې د افغانستان د راتلونکي لپاره هم لازمي ده.

پای.

ریچارډ بینټ، د افغانستان د بشري حقونو د وضعیت ځانګړی راپور ورکوونکی

د پوښتنو او رسنیو غوښتنو لپاره، مهرباني وکړئ اړیکه ونیسئ:

hrc-sr-afghanistan@un.org

د ملګرو ملتونو د خپلواکو بشري حقونو د ماهرینو اړوند خبرونه په اکس کې تعقیب کړئ:

@UN_SPExperts